25.10.2026 - 01.11.2026

Jin Dergi

Sayı 191

www.jindergi.com

Kadınlar Cezasızlığa Karşı Nöbette!

Cansel Talay

Bir Meydan Kime Seslenir?

İrem İlhan

Unutmaya Karşı Hafıza, Cezasızlığa Karşı Adalet: Kadınların Bitmeyen Nöbeti

Kibriye Evren

Kadınlar ve Özel Savaş Politikası

Aynur Sarıca

Kadının Hakikatinden Toplumsal Yeniden İnşaya: Neden Jineolojî?

Esra Kahraman

Ev İçi Şiddet, Psikolojik Kapan ve Örgütlü Dayanışmanın Özgürleştiren Gücü

İÇİNDEKİLER

1 **Bir Meydan Kime Seslenir?**
Cansel Talay

8 **Unutmaya Karşı Hafıza, Cezasızlığa Karşı Adalet: Kadınların Bitmeyen Nöbeti**
İrem İlhan

13 **Kadınlar ve Özel Savaş Politikası**
Kibriye Evren

17 **Kadının Hakikatinden Toplumsal Yeniden İnşaya: Neden Jineolojî?**
Aynur Sarıca

23 **Ev İçi Şiddet: Psikolojik Kapan ve Örgütlü Dayanışmanın Özgürleştirici Gücü**
Esra Kahraman

Bir Meydan Kime Seslenir?

Cansel Talay-25 Ekim 2026

Kadın cinayeti haberlerini kimlerin okuduğuna, bu haberlerin kimlerin dikkatini çektiğine ilişkin bir araştırma var mı, diye düşünüyorum. Kaç erkek, bir kadının öldürüldüğünü öğrendiğinde haberin devamını okuyor? Kaçı failin kim olduğunu, daha önce kaç kez şikâyet edildiğini, hangi koruma kararlarının uygulanmadığını merak ediyor? Kaçı bir sonraki gün hatırlıyor?

Salı öğleleri Diyarbakır Adliyesinin önünde epey kalabalığız.

Üç gözlü turuncu iPhone'larıyla polisler; kötü muameleye maruz kalmaktan hırpalanmış kameralarıyla, sigortasız basın mensupları; adliyeye girip çıkan, ellerindeki evraklarla kavgalı insanlar; yoksulluğa sürüklenmiş meraklı çocuklar; hiçbir şeyi merak etmiyormuş gibi görünen ekose sevdalısı seyyar Çamlıca esnafı; günlüklerini okumak istemediğim, skolyoz mağduru arzuhalciler; yalnızca ellerimizdeki fotoğraflara bakıp yollarına devam eden vatandaşlar; dikkat süresi üç dakikanın altına düşmüş canlı yayın bağımlıları...

Bir de öğle yemeklerinden dönenler var. Kadınlarla göz göze gelmeden, henüz doyurdukları karınlarının sıcaklığını takım elbiselerinin altında taşıyan hâkimler, savcılar. Sözlerimizin doğrudan muhatabı oldukları hâlde hiçbir şey duymamış gibi yürüyenler. Cinsiyetçi savunmalarıyla failleri aklamaya doyamayan, müesses nizamın dar paçalı savunucusu erkek avukatlar. Bazıları öyle hızlı yürüyor ki insan, acelelerinin doğru telaffuzu "kaçış" mı acaba diye merak ediyor.

Biz bütün bu kalabalığın ortasında, bir grup kadın, ellerimizde öldürülen kadınların fotoğraflarıyla duruyoruz.

Bu esnada iç dünyamda bir muhatap arıyorum. Hatta biraz da bir öğrenci. Aslında bu soruyu eylem henüz WhatsApp gruplarında dolaşan bir heyuladan ibaretken sormaya başlamıştım: Bu nöbetlerin muhatabı kim? Burada kim, kimden ne öğrenecek?

Fikir şuydu;

Diyarbakır Şiddetle Mücadele Ağı'nın 6 Ekim'de başlattığı Kadın Adalet ve Hafıza Nöbetleri, on hafta boyunca her salı adliye önünde gerçekleştirilecek. Öldürülen kadınların ve şüpheli biçimde yaşamını yitiren kadınların hikâyeleri anlatılacak, dosyalardaki cezasızlık pratiklerine dikkat çekilecek, yanıtlanmayan sorular yeniden sorulacak. Israr ve inat mümkünse güneşin alnında bilenecek. Seçilen yer itibarıyla mesaj oldukça açık. Kadınların yaşam hakkının korunmasından ve etkili bir adalet mekanizmasının işletilmesinden sorumlu olanlara, hiç değilse salı günleri huzurlu bir öğle arası yok.

Peki ya diğerleri?
Özenle hazırladığımız, ayrı ayrı araştırıp klasörlediğimiz, bazen bir dava dosyasından bazen bir annenin, kardeşin anlatısından derlediğimiz bu hayat hikâyeleri kimlerin hafızasında kalacak? Eyleme katılanların önemli bir kısmı zaten kadın kurumlarından, örgütlerden, yıllardır aynı dosyaların peşinden giden kadınlardan oluşuyor. Çoğumuz bu hikâyeleri daha önce okuduk, dinledik, kimi zaman duruşmalarında bulunduk. Bir sonraki kadın cinayetini de büyük ihtimalle yine ilk biz duyacağız.

Kadın cinayeti haberlerini kimlerin okuduğuna, bu haberlerin kimlerin dikkatini çektiğine ilişkin bir araştırma var mı, diye düşünüyorum. Kaç erkek, bir kadının öldürüldüğünü öğrendiğinde haberin devamını okuyor? Kaçı failin kim olduğunu, daha önce kaç kez şikâyet edildiğini, hangi koruma kararlarının uygulanmadığını merak ediyor? Kaçı bir sonraki gün hatırlıyor? Kendi aramızda tekrar tekrar anlattığımız hikâyeler, bizim, zaten dinleyenlerin hafızasını güçlendirirken başkalarının sessizliğine çarpıp geri mi dönüyor?

Sonra dünyanın başka yerlerinde, başka zamanlarda, başka ama bir o kadar da aynı kadınların eylemlerine bakıyorum. Bu soruların yalnızca bizim olmadığı çok açık.

1977 yılında Arjantin'de, askerî diktatörlüğün zorla kaybettiği çocuklarını arayan kadınlar, Buenos Aires'teki Plaza de Mayo Meydanı'nda bir araya gelmeye başladılar. Önce tek tek devlet kurumlarının kapısını çalmış, dilekçeler vermiş, yanıt alamamışlardı. Sonra sorularını birlikte sormaya karar verdiler. Her perşembe aynı meydanda buluştular. Beyaz başörtüleriyle, çocuklarının fotoğraflarıyla, yıllarca aynı soruları sordular. Başlangıçta her biri kendi çocuğunu arıyordu. Zamanla yalnızca kendi çocuklarının değil, bütün kayıpların akıbetini soran kolektif bir mücadele geliştirdiler. Kişisel kayıplar birbirine eklemlendi; yas, ortak bir siyasal dile dönüştü.

Aradan on sekiz yıl geçtiğinde, 1995'te İstanbul'da Cumartesi Anneleri Galatasaray Meydanı'nda oturmaya başladılar. Arjantinli kadınların deneyiminden de ilham alan bu mücadele, gözaltında kaybedilenlerin fotoğraflarıyla, karanfillerle, aynı yerde tekrarlanan buluşmalarla kendi hafızasını oluşturdu. İki ayrı ülke, farklı siyasal dönemler, farklı kayıp hikâyeleri. Ama birbirine benzeyen fotoğraflar, birbirini tamamlayan sorular ve haftanın belirli bir gününde aynı meydana dönme kararlılığı.

Burada beni ilgilendiren şey, bir eylemin başka bir eylemden öğrenebilmesi. Bir meydanda geliştirilen mücadele biçiminin başka bir coğrafyada yeniden kurulabilmesi. Üstelik aynı şekilde tekrarlanmak zorunda olmadığı da belli. Her yeni deneyim, devraldığı yönteme kendi koşullarından bir şeyler ekliyor.

Kadın hareketinin tarihi biraz da böyle ilerliyor sanırım. Doğrusal değil, birikerek. Birbirine eklenen, bazen birbirini hiç tanımadan benzer biçimler geliştiren, bazen de açıkça birbirinden öğrenen mücadelelerle.

Aynı 1977 yılında, bu kez İngiltere'nin Leeds kentinde kadınlar gece yürüyüşleri düzenliyorlardı. Kadınlara yönelik cinsel saldırılar ve cinayetler karşısında yetkililerin bulabildiği önlemlerden biri, kadınların hava kararıktan sonra dışarı çıkmamalarını öğütlemekti. Kadınlar bu öğüde itiraz ederek sokağa çıktılar: Reclaim the Night/ Geceyi Geri Al.

Kadınları korumanın yolunun onları eve kapatmak olmadığını, gece sokakta bulunmanın erkeklere tanınmış bir ayrıcalık sayılamayacağını, temkin ve tedbir değil, kentin tamamını istediklerini ifade ettiler. Neredeyse yarım yüzyıl sonra, 2024'te Hindistan'ın Kalküta kentinde, çalıştığı hastanede cinsel saldırıya uğrayarak öldürülen genç bir kadın hekimin ardından yine aynı çağrı yükseldi: Reclaim the Night. Kadınlar geceleri sokakları

doldurdular. Bu kez yalnızca sokakların değil, çalıştıkları kurumların da güvenli olmasını istiyorlardı.

1977'de İngiltere'de ve 2024'te Hindistan'da kadınların karşı karşıya kaldıkları şiddetin koşulları aynı değildi. Fakat çözüm diye kendilerine dayatılan şeyin ortak bir tarafı vardı: Kadınların hareket alanını daraltmak. Bu iki eylem arasında kırk yedi yıl var. Kadınların güvenliğinin neden hâlâ kadınların nerede bulunabilecekleri üzerinden tartışıldığını düşününce insan, tarihsel ilerlemeyi yalnızca geçen yıllarla ölçemeyeceğini anlıyor. Bir yandan da aynı sloganın, başka bir zamanın ve coğrafyanın ihtiyacına göre yeni bir içerik kazanabilmesi çok şey anlatıyor. Kadınlar yalnızca birbirlerinin sloganlarını devralmıyor; birbirlerinin mücadele yöntemlerini de dönüştürüyorlar.

Bu birikimin izlerini Kenya'da kadın cinayetlerine karşı düzenlenen End Femicide eylemlerinde de görmek mümkün. Kadınlar sokaklarda öldürülen kadınların isimlerini okuyarak "Say Their Names" (İsimlerini Söyleyin) çağrısını yükseltiyorlar. Diyarbakır'da biz de her salı kadınların isimlerini söylüyor, yaşam hikâyelerini okuyor ve ardından hep bir ağızdan "Burada!" diye haykırıyoruz. Birbirinden kilometrelerce uzakta, farklı dillerde aynı ihtiyaca karşılık veren iki eylem biçimi. Bir kadının ismini söylemenin, onu öldürüldüğü güne ve öldürülme biçimine sıkıştıran anlatıya karşı bir itiraz olduğunu düşündüğümüz de çok açık. Kenya'da "İsimlerini söyleyin" diyen kadınlarla Diyarbakır'da "Burada!" diye haykıran kadınların ortaklaştığı yer belki de tam burası: Yoklukları sıradanlaştırılan kadınların varlığında ısrar etmek.

Üstelik bu benzerliklerin mutlaka doğrudan bir esinlenme ilişkisine dayanması gerekmiyor. Bazen kadınlar birbirlerinin eylemlerini hiç görmeden, birbirlerinden habersiz, benzer yöntemler geliştirebiliyorlar. Çünkü karşılaştıkları şiddetin ve mücadele ettikleri cezasızlık düzeninin ortaklıkları, verdikleri yanıtları da birbirine yaklaştırıyor. Böylece kadın hareketinin kolektif hafızası yalnızca bilinçli olarak devralınan deneyimlerle değil, farklı coğrafyalarda birbirine benzeyen ihtiyaçlardan doğan mücadelelerle de büyüyor.

1981'de İngiltere'deki Greenham Common askerî üssünün çevresinde başlayan kadın barış kampını düşündüğümde bunu daha iyi anlıyorum. Nükleer silahların konuşlandırılmasına karşı çıkan kadınlar, askerî üssün çitlerinin önünde kamp kurdular. Birkaç günlük protesto, yıllarca süren bir yaşam ve direniş alanına dönüştü. Çitlere

fotoğraflar, çocuk oyuncakları, kumaşlar bağladılar. Binlerce kadın el ele tutuşarak üssü çevreledi. Kamp, 2000 yılına kadar varlığını sürdürdü.

Dışarıdan bakıldığında yalnızca bir askerî üsse yöneltilmiş itiraz gibi görünen bu eylem, zaman içinde kendi gündelik hayatını da yarattı. Kadınlar orada yemek yaptılar, tartıştılar, nöbetleştiler, örgütlendiler. Kalıcılığı, yalnızca aynı talebi yıllarca tekrarlamalarından değil, o talep etrafında yeni ilişkiler ve yeni mücadele yöntemleri geliştirmelerinden doğdu. Bir askerî üssün çevresindeki tel örgüler, kadınların müdahalesiyle hafızanın, dayanışmanın ve itirazın taşıyıcısına dönüşmüştü.

Yedi yıl sonra 1988'de Kudüs'te İsrail'in Filistin topraklarındaki işgaline karşı siyah kıyafetleriyle sessiz nöbetler tutmaya başlayan kadınların yöntemi de yıllar sonra Belgrad'daki savaş karşıtı kadınlara ilham verdi. Siyahlı Kadınlar, farklı coğrafyalarda savaşın, işgalin ve militarizmin karşısına sessizliği ve sürekliliği koydular.

Bütün bu mücadelelerin talepleri ve tarihsel koşulları birbirinden farklı. Zorla kaybetmelerle kadın cinayetlerini, nükleer silahlanmayla cinsel saldırıları aynılaştırmak mümkün değil. Ama kadınların bunlara karşı geliştirdikleri yöntemlerde ortak bir siyasal akıl var:

İktidarın denetlediği, toplumun alıştığı ya da unutmaya terk ettiği bir mekânda ısrarla bulunmak.

Sanırım Diyarbakır'daki nöbetleri de bu tarihsel birikimin içinde düşünmek gerekiyor. Bir kentte meydanlar, sokaklar, adliye önleri, parklar yalnızca insanların gelip geçtiği yerler değil. Kimlerin hangi saatlerde, hangi amaçlarla, ne kadar güvenle bulunabileceğine ilişkin görünmez kuralları da var. Kadınların kent hakkı üzerine düşünürken meselenin yalnızca bir sokakta yürüyebilmek veya bir meydanda toplanabilmek olmadığını görüyoruz. O sokağın nasıl kullanılacağına, o meydanda hangi sözlerin duyulacağına, kentin hafızasında kimlere yer açılacağına da müdahil olmak gerekiyor.

Bir zamanlar kaybolan çocuklarının izini süren annelerin toplandığı Plaza de Mayo bugün o kadınların mücadelesinden bağımsız düşünülebilir mi? Galatasaray Meydanı'nın adı geçtiğinde Cumartesi Anneleri'ni hatırlamamak mümkün mü? Bu mekânlar, kadınların tekrar tekrar orada bulunmaları sayesinde başka anlamlar kazandı.

Peki Diyarbakır Adliyesinin önü?
Her gün yüzlerce insanın girip çıktığı bu alan, kadınların yaşam hikâyelerinin anlatıldığı bir hafıza mekânına dönüşebilir mi? Bizim salı nöbetlerimiz de zaman içinde birilerinin durup soru sorduğu, bir kadının kendi hikâyesini anlattığı, bir başkasının adaleti dönüştürmenin yolu üzerine düşündüğü, tartıştığı bir karşılaşma alanı olabilir mi? On hafta sonra kadınlar yalnızca birbirlerine mi konuşmuş olacak? Yoksa kadınlar için söz kurulabilen, dayanışmanın örgütlenebildiği bir yer mi yaratacağız?

Henüz bilmiyorum.

Belki de eylemler konusunda en çok tartışmamız gereken meselelerden biri bu. Bir eylemin kamusal alanda yapılması, kendiliğinden kamusal bir ilişki kurduğu anlamına gelmiyor. Görünür olmakla duyulmak, duyulmakla dinlenmek arasında mesafe var. Bir kameranın üç dakika boyunca canlı yayın yapması, birinin fotoğraf çekip paylaşması, yoldan geçenlerin birkaç saniyeliğine başlarını çevirmesi... Bunların hepsi görünürlüğün bir parçası. Ama hafıza oluşturmak, görünür olmaktan daha fazla bir şey gerektiriyor. Bir hikâyenin başkalarının hayatına değmesi, başka sorular doğurması, gerektiğinde bir itiraza veya dayanışmaya dönüşmesi gerekiyor. Hafızanın kümülatif niteliği burada önemli. Her yeni hikâye yalnızca bir öncekine eklenmiyor, ondan önce anlatılanların anlamını ve pratiğini de genişletiyor. Arjantinli annelerin başlangıçta kendi çocuklarını ararken zamanla bütün kayıpların hesabını sormaya başlamaları gibi. Tekil bir adalet arayışının kolektif bir siyasal talebe dönüşmesi gibi.

Belki biz de bu on hafta boyunca her salı başka kadınların hikâyelerini anlatırken yalnızca yeni isimler öğrenmeyeceğiz. Bu isimlerin birbirleriyle, kurumlarla, kentle ve adalet sistemiyle kurduğu ilişkileri de daha görünür kılacağız. Bunun bir başka sorumluluğu daha var: Kadınları yalnızca nasıl öldürüldükleriyle hatırlamamak. Bir kadının yaşamını anlatmakla ölümünün ayrıntılarını sıralamak aynı şey değil. Kadınların sevdikleri şeyler, kurdukları ilişkiler, tamamlayamadıkları eğitimler, gündelik alışkanlıkları, gerçekleştiremedikleri hayalleri vardı. Bir dava dosyasında maktul, bir haber metninde kurban, bir istatistikte sayı olarak yer alan kadınların bundan ibaret olmadığını hatırlamak gerekiyor.

Yas ile siyasal mücadele arasındaki bağ da belki tam burada kuruluyor. Geçmişe dönüp yalnızca bir kaybı anmıyoruz; o kaybın gerçekleşmesine imkân veren koşulların

değişmesini de talep ediyorsak belki de bir özeleştiri olarak okuduğumuz metinlerdeki dili ve içeriği değiştirerek başlamalıyız işe.

İlk iki salının ardından henüz büyük sonuçlardan söz etmek mümkün değil. Zaten on haftalık bir eylemin, yıllar boyunca sürdürülen mücadelelerle aynı sonuçları üretmesini beklemek de doğru olmaz. Ama bir eylemin değeri yalnızca kaç kişinin katıldığıyla, kaç habere konu olduğuyla veya hemen ardından hangi hukuki gelişmenin yaşandığıyla ölçülebilir mi? Greenham Common'daki kadınlar çitlerin önüne ilk yerleştiklerinde orada on dokuz yıl sürecek bir mücadelenin başlayacağını biliyorlar mıydı? Plaza de Mayo'da ilk kez buluşan anneler, onlarca yıl sonra dünyanın başka bir yerindeki kadınların kendilerinden ilham alacağını öngörebiliyorlar mıydı? Sanmıyorum. Belki de bir eylemin neye dönüşeceğini, başlangıçta taşıdığı iddiadan çok, zaman içinde kurabildiği ilişkiler belirliyor. Bunun için tekrar kadar değişim de gerekiyor. Aynı yerde bulunmak kadar oraya kimlerin gelebildiği, kimlerin dışarıda kaldığı, kimlerin söz alabildiği de önemli. Kadınların kendi aralarında kurdukları güçlü dayanışmanın, henüz o dayanışmanın parçası olmayanlara ulaşabilmesi gerekiyor.

On hafta sonra Diyarbakır Adliyesinin önü eşit ve özgür bir alana dönüşür mü, bilmiyorum,

Salı günleri yanımızdan geçenlerin kaçı anlattığımız kadınların isimlerini hatırlar, koruma aklama yargıla sloganını kaç hakim hüküm kururken anımsar onu da bilmiyorum.

Ama birbirine eklenen her hikâyenin, tekrar edilen her sorunun, kurulan her yeni ilişkinin bu kentin mücadele hafızasına ve yöntemlerine katkı sunacağına inanıyorum. Henüz nasıl bir bütüne dönüşeceğini bilmediğimiz bu mücadelenin, başka coğrafyalardan, başka zamanlardan gelen kadınların bıraktığı ilmeklere eklemleneceği belli. Belki yıllar sonra başka bir yerde, başka kadınlar da kendi adalet nöbetlerini örgütlerken benzer soruları soracaklar.

Kime anlatıyoruz? Kim dinliyor? Ne değişecek?

Ve belki birileri onlara, Diyarbakır'da salı öğleleri adliye önünde buluşan kadınlardan söz edecek.

Unutmaya Karşı Hafıza, Cezasızlığa Karşı Adalet: Kadınların Bitmeyen Nöbeti

İrem İlhan-25 Ekim 2026

Hafıza mücadelesi tam da burada adalet mücadelesinin ayrılmaz bir parçasına dönüşüyor. Çünkü kadınların ölümünün ardından başlayan sessizlik, yalnızca toplumsal unutkanlıktan kaynaklanmıyor. Hakikatin eksik bırakılması, dosyaların kamuoyu gündeminden düşmesi, kadınların isimlerinin yalnızca ölüm haberleriyle anılması ve her yeni cinayetin bir öncekini görünmez kılması, şiddetin sürekliliğini perdeleyen bir toplumsal hafıza yaratıyor

Bir kadının öldürülmesinin ardından geriye yalnızca yarım kalmış bir yaşam değil, çoğu zaman cevapsız bırakılmış sorular, yerine getirilmemiş yükümlülükler ve adalet arayışıyla baş başa bırakılmış bir aile kalıyor. Ardından başka bir kadının ölüm haberi geliyor. İsimler, kentler, tarihler değişiyor; ancak kadınların yaşam hakkına yönelen sistematik şiddet, bu şiddeti besleyen erkek egemen zihniyet ve cezasızlığı yeniden üreten mekanizmalar varlığını sürdürüyor. Bir kadının yaşamının kamuoyunda birkaç günlük bir tartışmaya, yargı önünde ise yıllarca sürebilen bir dosyaya dönüşmesi, yaşam hakkının korunmasına ilişkin sorumluluğun ne ölçüde yerine getirildiğini sorgulamayı zorunlu kılıyor.

Kadın cinayetlerinin politik olduğunu söylerken tam da bu sürekliliğe işaret ediyoruz. Çünkü erkek şiddeti, birbirinden bağımsız bireysel öfke patlamalarının veya münferit suçların toplamı değildir. Kadınların yaşamları, bedenleri, emekleri ve kararları üzerinde kurulan tarihsel tahakkümün en ağır görünümlerinden biridir. Bu tahakküm yalnızca şiddeti uygulayan erkeklerin eylemleriyle değil; kadınların eşitliğini ikincilleştiren siyasal söylemlerle, toplumsal cinsiyet rollerini yeniden üreten kurumlarla, şiddet başvurularını

etkisizleştiren uygulamalarla ve kimi zaman yargısal süreçlerde karşılaşılan ayrımcı yaklaşımlarla da beslenmektedir. Dolayısıyla kadın cinayetlerini yalnızca failin cezalandırılması meselesine indirgemek, şiddetin ortaya çıkmasını mümkün kılan toplumsal ve politik koşulları tartışmanın dışında bırakmak anlamına gelir.

Amed'de başlattığımız Kadın, Adalet ve Hafıza Nöbeti, bu tartışmayı yeniden ve ısrarla kamusal alana taşıma iradesinin bir sonucudur. Amed Şiddetle Mücadele Ağı'nın çağrısıyla 6 Ekim'de Diyarbakır Adliyesi önünde başlayan ve on hafta boyunca her salı sürdürülecek olan nöbet, kadınların katledilmesine, şüpheli kadın ölümlerinin aydınlatılmamasına ve cezasızlığın farklı biçimlerde yeniden üretilmesine karşı ortak bir itirazdır. Ancak bu itirazı yalnızca ölümün ardından yükselen bir adalet talebi olarak tanımlamak eksik kalacaktır. Nöbetimiz, kadınların yaşam hakkının korunmasını, hakikatin açığa çıkarılmasını ve erkek şiddetini mümkün kılan koşulların dönüştürülmesini birbirinden ayrılmaz sorumluluklar olarak ele alıyor. Çünkü adalet, yalnızca ölüm gerçekleştikten sonra başvurulan bir mekanizma değil; kadınların hayatta kalmasını sağlayacak toplumsal ve hukuki güvencelerin bütünüdür.

Türkiye'de kadınlara yönelik şiddetle mücadelede en temel çelişkilerden biri, hukuki güvenceler ile bu güvencelerin uygulanması arasındaki derin uçurumdur. Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan hükümleri, 6284 sayılı Kanun'un koruyucu ve önleyici mekanizmaları, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmeleri ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadı, devletin kadınları şiddetten koruma yükümlülüğünün hukuki dayanaklarını oluşturmaktadır. Buna karşın şiddet tehdidi altındaki kadınların başvurularının yeterince değerlendirilmediği, risk analizlerinin yapılmadığı, koruma tedbirlerinin etkili biçimde uygulanmadığı veya tedbir ihlallerine zamanında müdahale edilmediği örneklerle karşılaşılmaktadır. Bu noktada sorun yalnızca mevzuatın varlığı ya da yokluğu değildir. Asıl mesele, kadınların yaşam hakkının kamu otoriteleri tarafından ne ölçüde öncelikli bir yükümlülük olarak kabul edildiğidir.

Cezasızlık da bu nedenle yalnızca mahkeme salonunda verilen bir beraat kararıyla veya hükmedilen cezanın miktarıyla açıklanamaz. Şiddet başvurusunun ciddiye alınmaması, delillerin zamanında toplanmaması, soruşturmanın dar varsayımlarla yürütülmesi, kadınların beyanlarının toplumsal cinsiyet kalıpları üzerinden değerlendirilmesi ve yargılamanın etkili biçimde sonuçlandırılamaması, cezasızlık riskini besleyen birbirine bağlı süreçlerdir. Özellikle kadın cinayetlerinin yargılamalarında failin kıskançlığının, kadının ayrılma iradesinin veya yaşam tarzının tartışmanın merkezine yerleştirilmesi, kimi

zaman şiddetin sorumluluğunu failden uzaklaştıran bir dilin kurulmasına yol açmaktadır. Kadının neden ayrıldığı, neden boşanmak istediği veya neden belirli bir yaşam biçimini tercih ettiği değil; failin hangi eylemi gerçekleştirdiği ve bu eylemin hukuki sorumluluğu yargılamanın konusu olmalıdır. Kadınların özgür iradeleriyle aldıkları kararların erkek şiddetine gerekçe oluşturabileceği düşüncesi, hukuk önünde hiçbir meşruiyet taşıyamaz.

Şüpheli kadın ölümleri ise bu tablonun en ağır ve en fazla sorgulanması gereken alanlarından birini oluşturuyor. Bir kadının ölümünün ilk aşamada intihar veya kaza olarak değerlendirilmesi, olayın bütün yönleriyle araştırılması yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Aksine, ölümün gerçekleştiği koşulların, geçmiş şiddet öyküsünün, olası tehditlerin, dijital ve fiziksel delillerin, tanık anlatımlarının ve adli tıp bulgularının birlikte değerlendirilmesi gerekir. Şüpheli bir ölümün yeterli araştırma yapılmaksızın belirli bir nedene bağlanması, yalnızca maddi gerçeğe ulaşılmasını güçleştirmez; aynı zamanda yaşam hakkının usule ilişkin güvencelerini de zedeler. Etkili soruşturma yükümlülüğü, devletin yaşam hakkına saygı gösterme ve bu hakkı koruma sorumluluğunun ayrılmaz bir parçasıdır.

Hafıza mücadelesi tam da burada adalet mücadelesinin ayrılmaz bir parçasına dönüşüyor. Çünkü kadınların ölümünün ardından başlayan sessizlik, yalnızca toplumsal unutkanlıktan kaynaklanmıyor. Hakikatin eksik bırakılması, dosyaların kamuoyu gündeminden düşmesi, kadınların isimlerinin yalnızca ölüm haberleriyle anılması ve her yeni cinayetin bir öncekini görünmez kılması, şiddetin sürekliliğini perdeleyen bir toplumsal hafıza yaratıyor. Bu nedenle hatırlamak, geçmişe dönük bir anma pratiğinden çok daha fazlasıdır. Hatırlamak, yanıtlanmamış soruların peşini bırakmamak, sorumlulukları yeniden gündeme taşımak ve kadınların yaşamlarının değersizleştirilmesine karşı kolektif bir irade oluşturmaktır.

Bununla birlikte kadınların hafızasını yalnızca öldürülme biçimleri üzerinden kurmanın da sınırlarını görmek gerekiyor. Kadınların yaşamlarını sonlandıran erkek şiddetini teşhir ederken, onları yalnızca şiddetin mağduru olarak tanımlayan bir anlatıya sıkışmamalıyız. Katledilen her kadının kendi yaşamı, emeği, ilişkileri, hayalleri, mücadelesi ve geleceğe ilişkin iradesi vardı. Erkek şiddetinin ortadan kaldırdığı şey yalnızca biyolojik yaşam değildir; bir kadının kurabileceği bütün gelecek ihtimalleridir. Bu nedenle feminist hafıza, kadınları yalnızca nasıl öldürüldükleriyle değil, nasıl yaşadıklarıyla, neye direndikleriyle ve hangi özgürlük taleplerini taşıdıklarıyla birlikte hatırlamayı gerektirir. Erkek egemen

şiddetin kadınları ölüm üzerinden tanımlayan diline karşı, kadınların yaşamlarını merkeze alan bir hafıza kurmak zorundayız.

Amed'de adliye önünde bir araya gelmemizin anlamı da bu tarihsel ve politik sorumlulukla ilişkilidir. Adliye binaları, kadınlar için yalnızca hukuki başvuruların yapıldığı veya yargılamaların yürütüldüğü mekânlar değildir. Aynı zamanda korunma taleplerinin, hakikat arayışlarının, karşılanmamış adalet beklentilerinin ve uzun yıllara yayılan mücadelelerin tanığıdır. Nöbetimizi adliye önünde tutmak, yargının bağımsızlığına ve etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin taleplerimizi doğrudan bu sorumluluğun muhataplarına yöneltmektir. Hukukun toplumsal eşitsizliklerden bağımsız, kendiliğinden tarafsız işleyen bir alan olduğu kabulü yerine, hukuk uygulamalarının kadınların somut yaşam koşulları üzerindeki etkisini tartışmaya açıyoruz. Çünkü biçimsel eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yarattığı farklı riskleri ve güç ilişkilerini dikkate almadığında, kadınlar açısından gerçek bir eşitlik güvencesi oluşturamaz.

Kadına yönelik şiddetle mücadelenin aile merkezli ve korumacı bir anlayışla sınırlandırılması da bu bakımdan ciddi bir sorundur. Kadınların yaşam hakkı, ailenin bütünlüğüne veya geleneksel toplumsal rollerin korunmasına bağlı olarak ele alınamaz. Kadın, herhangi bir aile ilişkisinden bağımsız olarak hak sahibidir. Şiddetten korunma hakkı da boşanma, ayrılma, çalışmaya başlama, kendi yaşamını kurma veya hiçbir gerekçe sunmaksızın bir ilişkiyi sonlandırma iradesiyle birlikte güvence altına alınmalıdır. Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesiyle derinleşen politik tartışmalar, kadınların eşitliğini ve şiddetten korunmasını merkeze alan bütüncül politikaların neden vazgeçilmez olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur. Kadınların yaşam hakkının tartışmaya açılabildiği bir siyasal düzende, hukuki kazanımların korunması kadar bu kazanımların etkili biçimde uygulanması için örgütlü mücadeleyi sürdürmek de zorunludur.

Bu mücadelede adaleti yalnızca faillerin cezalandırılmasına indirgemediğimiz gibi, hafızayı da yalnızca kayıpların anılmasıyla sınırlandırmıyoruz. Adalet, kadınların öldürülmeden yaşayabilmesi; hafıza ise bu yaşam hakkının hangi koşullarda ihlal edildiğini unutmadan geleceği dönüştürebilme iradesidir. Bir kadının ölümünden sonra gerçeği aramak ne kadar önemliyse, başka bir kadının aynı şiddete maruz kalmaması için gerekli koşulları yaratmak da o kadar zorunludur. Kadınların eşit ve özgür bir yaşam kurabilmesi, ancak şiddeti üreten toplumsal ilişkilerin ve bu ilişkileri yeniden üreten kurumsal pratiklerin dönüştürülmesiyle mümkün olacaktır.

Çünkü kadınların hafızası, yalnızca kaybettiklerimizin değil, vazgeçmediklerimizin de hafızasıdır. Her nöbet, kadınların yaşam hakkını savunmanın ertelenemez bir sorumluluk olduğunu yeniden hatırlatıyor. Katledilen kadınları unutmayacağız; ancak mücadelemizi yalnızca onları hatırlamakla da sınırlandırmayacağız. Asıl sorumluluğumuz, hiçbir kadının adının bir sonraki adalet nöbetinde anılmak zorunda kalmayacağı bir geleceği kurmaktır.

Hafızamız geçmişe, mücadelemiz geleceğe dönüktür. Ve biz, kadınların yaşam hakkını savunmayı bir yasın değil, özgürlük mücadelesinin konusu olarak görmeye devam edeceğiz.

Kadınlar ve Özel Savaş Politikası

Kibriye Evren-25 Ekim 2026

Peki, biz hangi barışı konuşuyorduk? Bu nasıl bir barış iradesidir? Hangi Cumhuriyeti birlikte demokratikleştirecektik? Devletin demokratikleşme anlayışı bu mu?

Barış ve Demokratik Toplum Süreci başlayalı 19 ay 28 gün oldu. O günden bu yana zihnimi meşgul eden yüzlerce soru var. Silahlar sustuğunda, gözaltılar azaldığında, kayyımlar gittiğinde ve siyasetin dili biraz olsun yumuşadığında savaşı bitmiş mi sayacağız? Savaşın adı değişirken görünür zor aygıtları kısmen de olsa ortadan kalksa bile savaş, görünmeyen biçimleriyle devam ediyorsa bunun adına barış diyebilecek miyiz? Peki, böyle bir barış mümkün mü? Mümkünse bunu kim kabul eder?

Barış; toplumun kendi iradesine ve öz değerlerine sahip çıkabildiği, demokrasi, özgürlük ve adalet taleplerini korkmadan dile getirebildiği, özgürce örgütlenebildiği; diline, kimliğine ve geleceğine ilişkin söz, yetki ve karar sahibi olabildiği koşulların yaratılmasıdır. Eğer toplumun iradesi baskılanıyor, örgütlenme gücü zayıflatılıyor ve özgürlük arayışları farklı yöntemlerle etkisizleştirilmeye çalışılıyorsa savaş, biçim değiştirerek yaşamaya devam ediyor demektir.

Tam da bu noktada şu soruları sormak daha elzem hâle geliyor kanımca: Barış ihtimalinin konuşulduğu, kadınların, gençlerin ve halkların daha güzel bir ülke ve gelecek için yan yana gelmeye çabaladığı bugünlerde bazı çevreler neden giderek daha saldırganlaşıyor? Silahlı çatışmanın sona erme ihtimali neden bir rahatlama yerine huzursuzluk yaratıyor? Savaşın sona ermesiyle değişecek olan yalnızca silahların rolü mü, yoksa toplum

üzerindeki denetim mekanizmaları, siyasal ilişkiler ve iktidar biçimleri de değişip dönüşecek mi?

Elbette bu soruların cevaplarını bulabilmek için meseleyi yalnızca güncel siyasi gelişmeler üzerinden değerlendirmek yeterli değil. Savaşın toplumsal yaşamda nasıl sürdürüldüğüne, hangi araçlarla devam ettirildiğine ve insanların yaşamını nasıl etkilediğine de bakmak gerekiyor. Barışı ve demokratik toplumu konuştuğumuz bugünlerde, savaşın toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini anlamak için devletin özel savaş politikalarını da ele almak gerekiyor. Çünkü savaş, yalnızca silahlı çatışmalarla sınırlı değildir; toplumun iradesini, örgütlenme gücünü ve özgürlük arayışlarını farklı yöntemlerle etkisizleştirmeye yönelik politikalarla da varlığını sürdürebilir. Bu nedenle barış sürecini anlamak, yalnızca silahların susmasına değil, savaş döneminde geliştirilen denetim mekanizmalarının ve toplumu şekillendiren politikaların nasıl değiştiğine de bakmayı gerektiriyor.

Kürdistan'da 52 yıldır devam eden savaş boyunca özel savaş politikaları, iktidarlar değişse de devlet politikası olarak varlığını sürdürdü. Özellikle Çöktürme Planı'yla hız kazanan bu politikalar, teknolojik gelişmelerle birlikte farklı boyutlara taşındı. Barış ve Demokratik Toplum Çağrısının ardından ise özel savaş bambaşka bir boyuta taşındı. Medyasından siyasetçilerine, yorumcularından başdanışmanlarına kadar uzanan geniş bir alanda, "barışın dili" adı altında kullanılan söylemler adeta zehir saçıyor, zihinleri bulandırıyor. Barış söylemiyle verilen mesajlar arasındaki çelişkiler, toplumun sürece ilişkin algısına ve beklentilerine çarpıyor.

Devlet, 27 Şubat Çağrısından bu yana somut adımlar atma konusunda arpa boyu yol almamışken barışı yalnızca silah bırakmaya indirgeyerek hem sürecin hem de toplumun beklentilerinin belirsizlik içinde kalmasına neden oluyor. Bahçeli'nin kullandığı dil zaman zaman umut yaratırken Erdoğan'ın ve iktidar çevrelerinin söylemleri bu umutları zayıflatıyor. Kürt toplumunun önemli bir kesiminde, Erdoğan ve Bahçeli'nin sürece ilişkin tutumlarının birbiriyle çeliştiği, hatta bu durumun süreci bulandırmaya ve sonuçsuz bırakmaya yönelik danışıklı bir dövüşün olduğu algısı çok hâkim; bu algı zaten kırılgan olan güven duygusunu daha da zedeliyor.

Muhalif kadınlar itibarsızlaştırılıyor

Kürdistan'da üniformalı biçimde yürütülen özel savaş politikaları, zamanla genişleyerek ülkenin dört bir yanına yayıldı. İpek Er, Gülistan Doku, Rojwelat Kızmaz, Narin Güran,

Rojin Kabaiş, Ayşe Tokyaz, Ejegül Ovazova, Alev Koç... Bu isimler hâlâ gündemdeki yerini korurken, her gün kadınlar katlediliyor ve devlet bu katliamları yapanları yasalarıyla koruyor, cezasızlıkla sonuçlandırıyor. Yıllar geçse de kadınların hafızasından silinmeyecek kadın katliamları, taciz ve tecavüz vakaları ile politik kadınları itibarsızlaştırmaya yönelik saldırılar barışı konuştuğumuz bu dönemde farklı aygıtlarla sürdürülüyor.

Özellikle sanal medya ve dijital platformlarda, uzun süredir siyaset yapan kadınlara yönelik, her ilde ve bölgede farklı fake hesaplar üzerinden sürdürülen itibarsızlaştırma saldırıları, özel savaş politikalarının belirgin ve çarpıcı bir yönünü ortaya koymaktadır. Bu itibarsızlaştırma politikalarıyla hedef alınan yalnızca kadının kişisel itibarı değildir. Asıl hedef, kadının içinde bulunduğu örgütlü yapıyı bulandırmak; şüphe, kaygı ve güvensizlik ortamı yaratarak onu mücadeleden düşürmektir.

Bir diğer hedef ise kadının ailesini, çalışma arkadaşlarını ve tüm toplumsal çevresini etkileyerek özgürlük hareketine ve kurumlarına yönelik güvensizlik yaratmaktır. Örgütlü kadın mücadelesini geriye çekmek ve bu yolla toplumu çürütmektir. Tek merkezden yürütüldüğü belli olan bu saldırıları, Barış ve Demokratik Toplum tartışmalarından ayrı düşünemeyiz.

Gençlik ajanlaştırılmak isteniyor

Özgürlük mücadelesinin boy verdiği, serpildiği, gençlerin en fazla örgütlendiği ve eylemsel faaliyetler yürüttüğü alanlar, aynı zamanda özel savaşın da hedefi hâline geldi. Adana'da Dağlıoğlu, Şakirpaşa ve Gülbahçe'de; Mersin'in Akdeniz ilçesinde Çay, Çilek ve Toroslar'da, Kürdistan illerinde ise madde bağımlılığında ciddi bir artış yaşandı. Madde bağımlılığına karşı mücadele eden, üniversitelerde, mahallelerde ve kültür-sanat alanında örgütlenen gençler neden tam da bu süreçte ajanlaştırılmak isteniyor ve gözaltına alınıyor? Uçağın kalkışı engellenerek korsanvari bir tarzda gözaltı gerçekleştiriliyor. Ankara'nın orta yerinde muhalif gençler kaçırılarak ajanlık teklif ediliyor. Sorunlarını ve çözüm yöntemlerini tartışmak amacıyla konferans düzenleyen gençlerin aileleri aranarak kaygı yaratılıyor, gençler tehdit ediliyor.

Öte yandan, 1990'lı yıllarda tutuklanan, aylarca işkenceye maruz kalan ve 30 yılı aşkın süre cezaevinde kaldıktan sonra tahliye edilenlerin toplumsal yaşama katılmaları ve toplumla yeniden entegrasyonu da çeşitli yöntemlerle engellenmek isteniyor. Kendisini MİT elemanı olarak tanıtan kişiler, bu insanları sokakta, kurumların önünde, evlerinin

yakınında ve hastane çıkışlarında takip ederek karşılarına çıkıyor; süreci tartışma bahanesiyle kendileriyle görüşmeye zorluyor. Bu dayatmayı kabul etmeyenler ise telefonla aranarak rahatsız ediliyor, tekrar tekrar karşılarına çıkılıyor ve karakollara çağrılıyorlar. Böylece cezaevinden tahliye edilmiş olsalar da üzerlerindeki baskı farklı biçimlerde sürdürülüyor.

Peki, biz hangi barışı konuşuyorduk? Bu nasıl bir barış iradesidir? Hangi Cumhuriyeti birlikte demokratikleştirecektik? Devletin demokratikleşme anlayışı bu mu?

Böyle barış olur mu?

Sonuç olarak, bütün bunlar bizi yeniden başlangıçtaki soruya götürüyor. Barış, yalnızca silahların susması mıdır, yoksa toplumun iradesini özgürce ortaya koyabildiği, kendi geleceği hakkında söz ve karar sahibi olabildiği koşulların yaratılması mıdır? Halkların, inançların eşit yurttaşlar olarak birlikte bir yaşam sürmesidir. Eğer barışın toplumsal, siyasal ve hukuksal koşulları oluşturulmazsa, Sayın Abdullah Öcalan için özgür çalışır ve konuşur koşullar sağlanmazsa Kürtler, kadınlar, devrimciler bunu asla kabul etmez.

Barış ve demokrasi, bu ülkede yaşayan herkesin, bütün halkların ve farklı kimliklerin eşit, özgür ve adil bir yaşam sürebilmesidir. Bunun gerçekleşebilmesi için toplumun tüm kesimlerinin; bireylerin, örgütlü yapıların, kadınların, Alevilerin, sosyalistlerin ve farklı toplumsal dinamiklerin barışın ve diyaloğun geliştirilmesi için sorumluluk üstlenmesi, elini taşın altına koyması gerekiyor. Çünkü barış, yalnızca belirli kesimlerin değil, herkesin ortak sorumluluğu ve ortak geleceğidir.

Kadının Hakikatinden Toplumsal Yeniden İnşaya: Neden Jineolojî?

Aynur Sarıca-25 Ekim 2026

Jineolojî'nin etik-politik bir yaklaşım olarak ele alınması, bilgi ile yaşam arasındaki bağı görünür kılar. Bu çerçevede kadın özgürlüğü, yalnızca kadınların mevcut kurumlarda daha fazla yer edinmesi veya eşitsizliğin bazı sonuçlarının giderilmesi meselesi değildir. Hukuki eşitlik, ekonomik bağımsızlık ve siyasal temsiliyet önemlidir; ancak kadınların yaşamını belirleyen köklü toplumsal kabuller ve iktidar ilişkileri sorgulanmadığında bu kazanımlar tek başına özgürleşmeyi sağlayamaz

Bilgi, hiçbir zaman toplumsal ilişkilerden bağımsız, bütünüyle tarafsız bir alanda üretilmez. Hangi soruların sorulacağına, hangi deneyimlerin bilgi sayılacağına ve hangi anlatıların tarihe kaydedileceğine ilişkin tercihler; iktidar ilişkileri, kurumlar ve egemen kabuller tarafından şekillendirilir. Bu nedenle bilginin nasıl üretildiği kadar kimin adına, kimin deneyimlerinden hareketle ve hangi amaç doğrultusunda üretildiği de hayati önem taşır. Jineolojî sorusu tam da bu noktada anlam kazanır: Kadınların tarihsel deneyimleri neden bilginin merkezinde değil, çoğu zaman kıyısında tutulmuştur? Toplumu açıklayan kuramlar, kadınların emeğini, yaşamı sürdürmeye yönelik birikimini ve toplumsal kuruculuğunu ne ölçüde görünür kılmıştır?

Jineolojî'yi yalnızca kadınları araştıran veya mevcut bilimlerin yanına eklenen yeni bir alan olarak tanımlamak, ortaya koyduğu iddiayı daraltır. Mesele, mevcut bilgi alanına kadınlar hakkında yeni başlıklar eklemekten ibaret değildir. Asıl mesele, bilginin kuruluş biçimini sorgulamak; kadınları araştırmanın nesnesi olmaktan çıkarıp bilgi üreten özneler olarak ele almak ve toplumsal gerçekliği kadınların tarihsel deneyimleriyle birlikte yeniden değerlendirmektir. Bu bakımdan Jineolojî, yalnızca kadınlar hakkında bilgi üreten bir çalışma değil, bilginin hangi koşullarda ve hangi ilişkiler içinde üretildiğine dair köklü bir tartışmadır.

Bu tartışmanın merkezinde epistemoloji, yani bilginin kaynağına, sınırlarına ve geçerlilik ölçütlerine ilişkin temel sorular bulunur. Hangi deneyimler güvenilir kabul edilir? Gündelik yaşamda biriken bilgi neden çoğu zaman bilimsel bilginin gerisinde görülür? Kadınların kuşaktan kuşağa aktardığı bitkiler, insan bedeni ve doğayla ilişki üzerine kurulu şifacılık deneyimleri; tarihsel ve toplumsal hafızayı sözlü olarak taşıyan dengbêjlik geleneği ve yaşamın felsefi derslerini içeren çîrok anlatıları neden uzun süre ikincil, eksik ya da bilim dışı kaynaklar olarak değerlendirilmiştir?

Jineolojî, bu soruları sorarken kadın deneyimini veya geleneksel birikimi sorgulanamaz bir hakikat olarak ilan etmez. Deneyimin de eleştirel incelemeye, karşılaştırmaya ve tartışmaya açık olması gerektiğini kabul eder. Ancak bilginin geçerliliğini belirleyen ölçütlerin, kadınların tarihsel birikimlerini baştan dışlayacak biçimde kurulmasına itiraz eder. Şifacının doğayla kurduğu bağ, dengbêjin hafızasında taşıdığı toplumsal tarih ya da çîrok anlatıcısının aktardığı yaşam bilgisi, yerleşik bilimsel kategorilere bütünüyle sığmıyor diye yok sayılamaz. Buradaki amaç, farklı bilgi biçimlerini birbirinin karşısına koymak değil, bunların nasıl oluştuğunu, hangi deneyimleri taşıdığını ve hangi sınırlar içinde anlam kazandığını birlikte değerlendirebilmektir.

Kadınların tarihteki yeri, bu bilgi sorununun en kritik boyutlarından biridir. Egemen tarih anlatıları çoğu zaman devletlerin, savaşların, hükümdarların ve siyasal kurumların etrafında kurulur. Böyle bir çerçevede kadınların üretimdeki, toplumsal bağları dokumadaki, kültürel aktarım ve dayanışmadaki rolleri görünmezleşir. Oysa toplum yalnızca iktidar mücadeleleri ve muktedirlerin kararlarıyla var olmaz. Yaşamın yeniden üretimi, ortak ihtiyaçların karşılanması, bilginin aktarılması ve toplumsal değerlerin kuşaklar boyunca sürdürülmesi de toplumsal varoluşun temel unsurlarıdır.

Kadınların bu süreçlerdeki katkılarını görünür kılmak, egemen tarihe birkaç kadın figürü veya yeni isim eklemekten çok daha fazlasını gerektirir. Tarihin hangi ölçütlerle yazıldığını ve hangi faaliyetlerin tarihsel önem taşıdığına kimin karar verdiğini yeniden düşünmeyi zorunlu kılar. Şifacının iyileştirici pratiği, çîrok anlatıcısının kuşakları birbirine bağlayan anlatısı ve dengbêjin toplumsal acıları, direnişleri ve ortak hafızayı sesinde taşıması, toplumsal tarihin anlaşılması açısından önemli kaynaklardır. Bu deneyimleri tarihin dışında bırakmak, toplumun kendisini nasıl var ettiğine ilişkin temel bir boyutu da eksik bırakır.

Toplumsal hafıza da yalnızca geçmişte yaşananların pasif bir kaydı değildir; bugün hangi deneyimlerin hatırlanacağını, hangilerinin unutulacağını ve geleceğin hangi anlatılar üzerinden kurulacağını etkiler. Kadınların hikâyelerini, mücadelelerini, şifacılık deneyimlerini, çîroklarla aktarılan yaşam felsefelerini ve dengbêjlerin sesinde yankılanan toplumsal hafızayı görünür kılmak, geçmişi romantikleştirmek anlamına gelmez. Asıl amaç, geçmişi eleştirel biçimde inceleyerek bugünün toplumsal ilişkilerini daha iyi anlamak ve geleceğe ilişkin alternatiflerin imkânlarını araştırmaktır. Böylece toplumsal hafıza, yalnızca geçmişi koruyan değil, bugünü anlamaya ve geleceği düşünmeye katkıda bulunan bir kaynak hâline gelir.

Jineolojî'nin eleştirel yöneldiği alanlardan biri de pozitivist bilgi anlayışı ve toplumsal bilimlerdeki bazı yerleşik kabullerdir. Ölçülebilir, sınıflandırılabilir ve gözlemlenebilir olana öncelik veren yaklaşımlar önemli bilgiler üretmiş olsa da toplumsal yaşamın bütün boyutlarını aynı yöntemlerle açıklamak mümkün değildir. İnsanların anlam dünyaları, tarihsel hafızaları, iktidarla kurdukları karmaşık ilişkiler ve gündelik yaşam pratikleri yalnızca formüllere ve istatistiklere indirgenemez.

Jineolojî'nin bu eleştirisi, bilimi bütünüyle reddetmekten ziyade, bilimsel yöntemin tek ve tartışılmaz bilgi ölçütü olarak kabul edilmesine yönelir. Bilginin toplumsal koşullarından ve sonuçlarından koparılması da bu eleştirinin önemli bir boyutudur. Bu nedenle araştırma yöntemi kadar, araştırmanın kimlerle ve nasıl bir ilişki içinde yürütüldüğü de belirleyicidir. Kadınların deneyimlerini araştırmak, yalnızca onlar hakkında veri toplamak değildir. Katılımcıların söz ve karar hakkının tanınması, deneyimlerinin nasıl temsil edildiği ve ortaya çıkan bilginin hangi amaçla kullanıldığı, araştırmanın etik ve politik niteliğini belirler.

Sözlü tarih, yaşam öyküleri, kolektif tartışmalar, dengbêjlik ve çîrok metinlerinin analizi, arşiv çalışmaları ve gündelik yaşam pratiklerinin incelenmesi, kadınların deneyimlerini görünür kılabilecek yöntemler arasındadır. Ancak hiçbir yöntem tek başına yeterli ya da kendiliğinden özgürleştirici değildir. Önemli olan, kullanılan yöntemin araştırılan kişilerle nasıl bir ilişki kurduğu, farklı deneyimlere ne ölçüde alan açtığı ve bilginin üretim sürecinde hiyerarşilerin yeniden oluşmasını engellemek için nasıl bir yaklaşım benimsendiğidir.

Bilgi, yalnızca dünyayı açıklamakla kalmaz; mevcut iktidar ilişkilerinin yeniden üretilmesine katkıda bulunabileceği gibi bunların sorgulanması ve dönüştürülmesi için de imkân yaratabilir. Dolayısıyla bilginin etik sorumluluğu, araştırmanın sonunda elde edilen sonuçlarla sınırlı değildir. Araştırma sürecinde kurulan ilişkiler ve bilginin toplumsal sonuçları da bu sorumluluğun parçasıdır. Bilgi üretiminin nasıl gerçekleştiği ile nasıl bir yaşama hizmet ettiği arasındaki bağ, Jineolojî'nin etik-politik yaklaşımının temelini oluşturur.

Bu yaklaşım, Jineolojî atölyelerinde yürütülen çalışmalarda da somut bir karşılık bulabilir. Katılımcıların yuvarlak bir düzen içinde bir araya gelmesi, tartışmaların karşılıklı ve etkileşimli yürütülmesi, yalnızca bir kişinin anlatıp diğerlerinin dinleyici konumunda kalmaması, bilginin birlikte üretilmesine alan açar. Katılımcıların kendi yaşamlarından örnekler sunabilmesi ve tartışılan meselelerle kişisel deneyimleri arasında bağ kurabilmesi, atölyeyi yalnızca bilgi edinilen değil, ortak düşünme ve sorgulama pratiklerinin deneyimlendiği bir zemine dönüştürür.

Bu deneyim, Jineolojî'nin hiyerarşisiz bilgi üretimi iddiasıyla doğrudan ilişkilidir. Bununla birlikte, yuvarlak oturma düzeni veya etkileşimli tartışma tek başına eşitlikçi bir ilişkiyi garanti etmez. Belirleyici olan, katılımcıların sözünün, deneyiminin ve karar hakkının gerçekten tanınmasıdır. Böyle bir yaklaşımda bilgi, dışarıdan aktarılan bir içerik olmaktan çıkarak yaşam deneyimlerinin karşılaşmasıyla gelişen kolektif bir sorgulama sürecine dönüşür

Jineolojî'nin etik-politik bir yaklaşım olarak ele alınması, bilgi ile yaşam arasındaki bağı görünür kılar. Bu çerçevede kadın özgürlüğü, yalnızca kadınların mevcut kurumlarda daha fazla yer edinmesi veya eşitsizliğin bazı sonuçlarının giderilmesi meselesi değildir. Hukuki eşitlik, ekonomik bağımsızlık ve siyasal temsiliyet önemlidir; ancak kadınların

yaşamını belirleyen köklü toplumsal kabuller ve iktidar ilişkileri sorgulanmadığında bu kazanımlar tek başına özgürleşmeyi sağlayamaz..

Kadının ikincilleştirilmesini yeniden üreten aile, emek, siyaset, kültür ve bilgi ilişkilerinin bütünsel olarak ele alınması gerekir. Bu sorgulama, erkekliğin toplumsal olarak nasıl kurulduğunu ve iktidar ayrıcalıklarının nasıl yeniden üretildiğini tartışmayı da zorunlu kılar. Kadın özgürlüğü, yalnızca kadınların değişmesini bekleyen bir yaklaşım değil, toplumsal ilişkilerin bütününde dönüşüm gerektiren bir meseledir.

Bu noktada eşyaşam kavramı, özgürlüğü bireysel bir kazanımın veya hukuki statünün ötesinde, ilişkisel bir mesele olarak düşünmeye imkân verir. Birlikte yaşamak, yalnızca aynı mekânı paylaşmak ya da mevcut hiyerarşik ilişkileri sürdürmek değildir. Eşitliğin, karşılıklı sorumluluğun, farklılıkların tanınmasının ve özgür iradenin ilişkiler içinde kurulmasını gerektirir. Özgürlük, bir başkasının iradesini denetlemekle değil, tahakkümün olmadığı ilişkiler geliştirmekle güçlenir.

Eşyaşam, kadın ve erkek arasındaki ilişkiyi olduğu kadar insanın toplumla, doğayla ve kendi üretimiyle kurduğu bağı da yeniden düşünmeye çağırır. Ekoloji bu bütünlüklü bakışın dışında bırakılamaz. Doğa, yalnızca insan ihtiyaçlarını karşılamak üzere sınırsızca kullanılabilecek bir kaynak olarak ele alındığında yaşamı mümkün kılan ekolojik dengeler tahrip edilir. Şifacılık geleneğinde karşılık bulan doğa bilgisi ve insanın doğal çevresiyle kurduğu ilişki, kadınların toplumsal üretimini ve doğayla bağını birlikte düşünmek için bir başlangıç noktası sunabilir. Burada önemli olan, geçmişteki deneyimleri romantikleştirmek değil, bu birikimin sunduğu imkânları eleştirel biçimde değerlendirerek günümüzün ekolojik sorunlarıyla ilişkilendirmektir.

Halklar Önderi Abdullah Öcalan'ın 16 Ekim 2026 tarihinde Jineolojî Avrupa Konferansı'na gönderdiği mesaj, kadınların toplumsal yeniden inşadaki rolü ve Jineolojî'nin bu süreçteki yeri üzerine yürütülen tartışmalar açısından güncel bir bağlam sunmaktadır. Bu mesaj, Jineolojî'nin bilgi üretimi ile toplumsal dönüşüm arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için önemli bir hareket noktası olarak ele alınabilir. Kadınların öncülüğünde toplumsal yeniden inşa fikri, kadınların tarihsel deneyimlerini görünür kılmanın yanı sıra toplumsal yaşamı kuran bilgi, değer ve ilişki biçimlerinin yeniden değerlendirilmesini de gündeme getirir.

Toplumsal yeniden inşa, yalnızca yeni kavramlar üretmek veya geçmişin unutulmuş deneyimlerini hatırlamakla gerçekleşmez. Bilginin üretildiği ilişkilerin, gündelik yaşam

pratiklerinin ve toplumsal sorumlulukların da dönüşmesini gerektirir. Bu nedenle Jineolojî'nin iddiası, kadınların mevcut toplumdaki konumunu açıklamakla sınırlı değildir; toplumun tarihsel olarak nasıl kurulduğunu, hangi ilişkilerle sürdürüldüğünü ve daha özgürlükçü bir yaşamın hangi temeller üzerinde inşa edilebileceğini sorgulamaktır.

Öyleyse "Neden Jineolojî?" sorusunun yanıtı, yalnızca kadınlar hakkında daha fazla araştırma yapılması ya da tarihe yeni kadın figürlerinin eklenmesi değildir. Asıl mesele, bilginin üretim biçimini, egemen tarih anlatısını ve toplumsal ilişkileri birlikte sorgulamaktır. Jineolojî, kadınların deneyimlerini ve tarihsel birikimlerini merkeze alırken bilginin kim tarafından üretildiğini, hangi ilişkileri görünür kıldığını ve nasıl bir yaşama hizmet ettiğini tartışmaya açar.

Bu yönüyle Jineolojî, akademik veya uzmanlık alanının sınırları içinde kalmayan; bilginin etik sorumluluğunu, toplumsal hafızayı, sözlü geleneği, ekolojiyi ve özgürlük fikrini bir arada ele alıp toplumsallaşır. Kadınların tarihsel deneyimlerinden hareketle toplumun kuruluşunu yeniden düşünmeye, farklı bilgi kaynaklarını eleştirel biçimde değerlendirmeye ve tahakkümsüz ilişkilerin imkânlarını araştırmaya çağırır.

Ev İçi Şiddet: Psikolojik Kapan ve Örgütlü Dayanışmanın Özgürleştirici Gücü

Esra Kahraman-25 Ekim 2026

Fail, uyguladığı şiddetin sorumluluğunu kadına yükler: "Sen beni kışkırttın", "Daha iyi bir eş olsaydın böyle olmazdı" gibi söylemler zamanla kadın tarafından içselleştirilir. Kadın, yaşadığı şiddetin kaynağını kendi "yetersizliğinde" aramaya başlar. Bu durum, özsaygının yitirilmesine ve karar alma mekanizmalarının yok olmasına yol açar

İçinde yaşadığımız, en yakınlarımızla paylaştığımız mekân olan ev, patriyarkal sistemin ve erkek egemen zihniyetin gölgesinde çoğu zaman en büyük tehlikenin ve şiddetin mekânına dönüşmektedir. Dışarıdaki görünür şiddet ve tehditlerden çok daha yıkıcı ve çetrefilli olanı, "en yakınımız" dediğimiz erkeklerden gelen şiddettir. Fiziksel şiddet, psikolojik baskı, ekonomik şiddet veya cinsel zorlama... Adı ve biçimi ne olursa olsun ev içi şiddet; anlık bir öfke patlaması veya dayanağı olan bir durum değil, kadının benliğini, özgürlüğünü, özsaygısını, yaşam iradesini ve enerjisini kademeli olarak yok etmeyi hedefleyen, cezasızlık politikalarıyla da beslenen son derece sistematik bir mekanizmadır.

Toplumda, hatta bazen yargı ve koruma mekanizmalarında dahi sıklıkla sorulan *"Bunca şey yaşanırken neden o kapıyı çarpıp çıkmıyor?"* sorusu, şiddetin derinlikli psikolojik, sosyolojik ve politik boyutlarını göz ardı eden son derece sığ ve yargılayıcı bir yaklaşımdır. Şiddet sarmalındaki bir kadının o evden ayrılamaması bir iradesizlik ya da rıza gösterme hâli değildir; aksine, adım adım örülmüş bir psikolojik kapanın ve toplumsal yalnızlaştırmanın sonucudur.

Ev İçi Şiddet: Psikolojik Kapan ve Mekanizmaları

Toplumsal ve tarihsel köklere baktığımızda, insanlık tarihinin ilk büyük çelişkisinin ve ilk ezilme biçiminin kadın ile erkek arasındaki eşitsizlikten doğduğu görülür. Bu gerçeklik, tarih boyunca kadının emeğinin, bedeninin ve iradesinin gasp edilerek "ilk sömürge ve ezilen kesim" haline getirilmesiyle şekillenmiştir. Özel mülkiyetin doğuşu ve ataerkil sistemin kuruluşuyla birlikte kadın, kamusal alandan adım adım koparılmış, özel alana yani eve kapatılmıştır. Bu tarihsel kapatılma hali, kadını toplumsal ve politik bir özne olmaktan çıkarıp nesneleştirmenin temelini oluştururken, ruhsal dünyasında da yabancılaşma, değersizlik ve süreğen bir eksiklik hissi yaratmıştır.

Erkek şiddeti, bedenimize ulaşmadan çok önce zihnimizde ve ruhumuzda örülmeye başlar. Kadını ev içinde zindana hapseden bu "psikolojik kapan", kişinin maruz kaldığı baskı nedeniyle kendi zihninde, duygularında ve hareket alanında hapsolmuş hissetmesi durumudur. Bunu yaşayan kişi, tüm kapıların kapandığı ve hareket alanının kalmadığı bir çaresizlik duygusuna sürüklenir. Walker, bu kapanı oluşturan temel dinamikleri şu şekilde ele almaktadır:

1. Şiddet Döngüsü ve Manipülasyon

Ev içi şiddet kesintisiz bir eylem değildir; aksine, kadının gerçeklik algısını aşındıran döngüsel bir seyir izler (Walker, 1979):

Gerilim Tırmanma Aşaması: Şiddet uygulayan erkek; küçük eleştiriler, aşağılamalar, surat asma ve kontrolcü davranışlarla evdeki gerilimi tırmandırır. Kadın, "ortamı germemek" veya bir patlamaya yol açmamak için sürekli tetikte yaşar, kendi varlığını kısıtlar.

Patlama (Açık Şiddet) Aşaması: Gerilimin kaçınılmaz olarak fiziksel, psikolojik veya cinsel şiddete dönüştüğü kriz anıdır.

Pişmanlık ve Barışma Aşaması: Patlamanın ardından fail geri adım atar; pişman olduğunu söyler, ağlar, özür diler, hediyeler alır ve bir daha asla tekrarlanmayacağına dair yeminler eder. Kadın, sevdiği ve güvendiği erkeğin "eski iyi hâline" döndüğü yanılsamasına tutunarak kalmaya ikna olur. Ancak bu aşama geçicidir ve gerilim yeniden tırmanmaya başlar. Kadın, bu döngü içinde sürekli ertelenen bir umudun esiri hâline getirilir.

2. Öğrenilmiş Çaresizlik ve Suçluluk Hissi

Sürekli olarak psikolojik baskıya ve manipülasyona (gaslighting) maruz kalan kadın, ne yaparsa yapsın mevcut durumu değiştiremeyeceği inancını geliştirir (Seligman, 1972). Fail, uyguladığı şiddetin sorumluluğunu kadına yükler: "Sen beni kışkırttın", "Daha iyi bir eş olsaydın böyle olmazdı" gibi söylemler zamanla kadın tarafından içselleştirilir. Kadın, yaşadığı şiddetin kaynağını kendi "yetersizliğinde" aramaya başlar. Bu durum, özsaygının yitirilmesine ve karar alma mekanizmalarının yok olmasına yol açar.

3. Travmatik Bağlanma

Şiddeti uygulayan kişinin aynı zamanda evin temel ihtiyaçlarını karşılayan, sevgisini sunan ve "güven kaynağı" olarak konumlandırılan kişi olması, kadın zihninde derin bir karmaşa yaratır (Dutton & Painter, 1981). İnsan zihni, dehşet ve tehdit anında sığınacak bir liman arar. Dış dünyayla bağı kesilmiş bir kadın, ironik bir şekilde tehdidin kaynağı olan faile sığınmak ve onun sunacağı ufak bir şefkat kırıntısına tutunmak zorunda kalır. Bu durum, fail ile kadın arasında koparılması güç, travmatik bir bağ inşa eder.

4. İzolasyon ve Toplumsal Baskı Ağları

Erkek şiddetinin en stratejik adımlarından biri kadını sosyal çevresinden koparmaktır (Herman, 1992). Ailesinden, arkadaşlarından, büyüdüğü ortamdan, mesleğinden ve ekonomik özgürlüğünden yavaş yavaş uzaklaştırılan kadın, tamamen yalnızlaştırılır. Bu yalnızlığa bir de "Başkaları ne der?", "Aile birliğini bozma", "Çocukları babasız bırakma" gibi muhafazakâr ve patriyarkal toplum baskıları eklendiğinde, kadının o evden çıkış yolları kapatılmış olur.

Örgütlü Kadın Dayanışmasıyla Özgürleşme ve İyileşme

Psikolojik ve toplumsal boyutlarıyla bu denli derin bir çevreleme, çoğu zaman tek başına bireysel bir çabayla ya da yüzeysel tavsiyelerle kırılamayabilir. Ev içi şiddet yalnızca bireysel bir "aile içi sorun" veya klinik bir tablo değil; doğrudan ataerkil sistemin yıllardan beri ürettiği ve gitgide beslediği politik bir sorundur. Dolayısıyla çözümü de politik ve örgütlü bir kadın mücadelesi ve dayanışmasından geçer.

Yalnızlaştırmayı Kırmak

Patriyarkadan, ataerkiden ve cezasızlık politikalarından gücünü alan failler ve erkek egemen düzen, kadını yalnız olduğuna ve kimsenin ona inanmayacağına ikna etmeye çalışır. Örgütlü kadın mücadelesi ve dayanışması, tam da bu noktada devreye girer. Şiddet gören bir kadına uzatılan elde en önemli unsur, yargılamadan dinlemek ve "Seni

duyuyorum, sana inanıyorum ve yalnız değilsin" diyebilmektir. Bir kadının yalnız olmadığını hissettiği an, psikolojik savunma mekanizmalarının ve çaresizliğin kırılmaya başladığı ilk andır. Bir kadının hikâyesini duymaya başlamak ve sesine ses olmak bu açıdan çok önemlidir.

Kolektif Hafıza

Kadınlar, feminist mekanizmalarda veya kadın dayanışma ağlarında benzer süreçlerden geçmiş diğer kadınların deneyimlerini dinlediklerinde büyük bir idrak ve zihinsel sıçrama yaşarlar. Yaşananların kendi "kaderi", "suçu" veya "talihsizliği" olmadığını; bunun sistematik bir erkek şiddeti olduğunu kavramak, suçluluk duygusunu kadının üzerinden alıp failin üzerine geri yükler. Bu toplumsal farkındalık, bireysel iyileşmenin ve özgürleşmenin temel taşıdır. Bu yüzden "kadınlar birlikte güçlü" veya "kadın kadının yurdudur" sloganları oldukça değerlidir. Bunun sayısız örneğini verebiliriz. Örneğin Serap Avcı için feministler tarafından başlatılan "Serap İçin Feministler" kampanyası birçok kadın için umut oldu. Yine Amed'de kentteki kadın örgütlerinin kolektif olarak başlattığı "Adalet ve Hafıza Nöbetleri", kadınların yalnızlaşma ile hapsolmadan çıkmalarını destekleyen, aynı zamanda şiddeti besleyen cezasızlık politikalarını teşhir eden güçlü bir dayanışma ve örgütlü mücadele örneğidir.

Mağduriyetten Özne Olmaya Geçiş

Toplumsal yargılar şiddet gören kadını edilgen bir "mağdur" olarak konumlandırırken, dayanışma ağları ve örgütlü kadın mücadelesi kadına kendi hayatı üzerinde karar verme hakkını ve gücünü geri kazandırmaya çalışır. Kadın dayanışma merkezleri, hukuki desteğe erişim imkânları ve kolektif mücadele; kadınlara yargılanmadan adım atabileceği güvenli alanlar yaratır. Kadınlar burada çaresiz bir kurban değil, kendi yaşamının kontrolünü eline alan, seçim yapan ve dönüştüren özgür bir özneye dönüşür.

Bir Kadın Kurtulduğunda...

Ev içi şiddet ve örülen görünmez psikolojik kapanlar, ne kadar derin, ne kadar karanlık ve ne kadar muhkem görünürse görünsün, asla yenilmez değildir. O kalın kapıların ve ışık geçirmeyen perdelerin arkasında kadınlara şiddeti ve buna mahkûm olmayı dayatan duvarlar ne yazgıdır ne de aşılmaz bir sondur. O duvarlar; bütüncül bir destek, kadının kendi ayakları üzerinde durmasını sağlayan hukuki ve ekonomik güvencelerle ve hepsinden önemlisi alanlarda, köylerde, sokaklarda, mahallelerde ve evlerin arasında, ulaşılmaz sanılan her yerde örgütlü kadın mücadelesi ve kadın dayanışmasıyla yerle bir edilebilir.

Bir kadının “yalnız değilim” diyerek o karanlık döngüden dışarı attığı ilk adım, yalnızca kendi kişisel kurtuluşu değil; bu adımla sokaklarda atılan “asla yalnız yürümeyeceksin” sloganlarının gün geçtikçe daha yüksek yankılanmasını sağlayacaktır. Çünkü biliriz ki şiddet sarmalından kurtulan her kadın, geride kalanlar için ses olacaktır.

Son Not:

Chesler, P. (1972). Women and Madness. New York: Doubleday. (Kadın psikolojisi ve psikiyatrik süreçlerin ataerki ile ilişkisi üzerine temel kaynak).

Dutton, D. G., & Painter, S. (1981). Traumatic bonding: The development of emotional attachments in battered women and other relationships of intermittent abuse. Victimology, 6(1-4), 139-155. (Travmatik bağlanma teorisinin kavramsal temelleri).

Herman, J. L. (1992). Trauma and Recovery: The Aftermath of Violence—From Domestic Abuse to Political Terror. New York: Basic Books. (Toplumsal ve ev içi şiddetin psikolojik etkileri, izolasyon ve iyileşme süreçleri).

Seligman, M. E. (1972). Learned helplessness. Annual Review of Medicine, 23(1), 407-412. (Öğrenilmiş çaresizlik teorisinin temelleri).

Walker, L. E. (1979). The Battered Woman. New York: Harper & Row. (Şiddet döngüsü teorisinin kavramsallaştırıldığı temel çalışma).